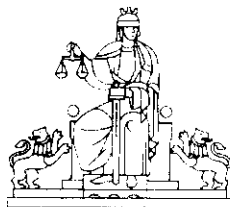
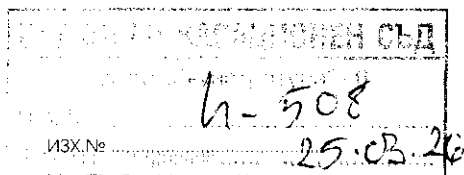

Вх. № 184-К1
Дата 25.03.26г.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН
КАСАЦИОНЕН
СЪД

ДО
Г-ЖА ПАВЛИНА ПАНОВА –
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

На Ваш № 77/05.02.2025 г.

ОТНОСНО: Становище на Върховния касационен съд по кд № 1/2026 г.
(наш вх. № В-316/06.02.2026 г.)

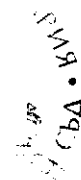
УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПАНОВА,

Във връзка с писмото от Конституционния съд под горния номер, приложено изпращам на Вашето внимание становище на Върховния касационен съд на Република България по конституционно дело №2/2026 г., относно искането на Висшия адвокатски съвет за установяване на противоконституционност на чл. 368, ал- 3; чрл. 368, ал. 2, изречение второ в частта: „на прокурора по ал. 3“ от Наказателно процесуалния кодекс (обн. ДВ, бр. 86 от 2005 г., последно изм. и доп. ДВ, бр. 97 от 2025 г.; НПК) и на §8 от Преходните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (обн. ДВ, бр. 97 от 2025 г.; ПРЗИДНПК).

ПРИЛОЖЕНИЕ: съгласно текста.

С уважение,

ГАЛИНА ЗАХАРОВА –
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

СТАНОВИЩЕ ПО КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО № 1/2026Г.

Делото е образувано по искане на Висшия адвокатски съвет за установяване на противоконституционност на чл. 368, ал. 3; чл. 368, ал. 2, изречение второ в частта: „на прокурора по ал. 3“ от Наказателно-процесуалния кодекс (обн. ДВ, бр. 86 от 2005 г., последно изм. и доп. ДВ, бр. 97 от 2025 г.; НПК) и на §8 от Преходните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (обн. ДВ, бр. 97 от 2025 г.; ПРЗИДНПК). Оспорените разпоредби предвиждат, че искане за ускоряване на досъдебното производство по чл. 368, ал. 1 и 2 НПК се прави до административния ръководител на съответната прокуратура, който се произнася в едномесечен срок, а §8 ПРЗИДНПК предписва направените искания за ускоряване на разследването по реда на чл. 368, ал. 1 към датата на влизане в сила на този закон да се разглеждат по новия ред.

Законодателният механизъм за ускоряване на досъдебното производство е уреден като гаранция за приключването му в разумен срок и осигуряване на достъпа на засегнатите лица до независим и безпристрастен съд. Този механизъм е търпял съществени изменения, като промени на разпоредби, които го регламентират, са били предмет на разглеждане от Конституционния съд на Република България - Решение № 7/2004г. по к. д. № 6/2004г. и Решение № 10/2010г. по к. д. № 10/2010г. Със съответността на ускорителния механизъм на изискванията на ЕСПЧ многократно се е занимавал Европейският съд по правата на човека. От постановените от посочените съдилища актове могат да бъдат изведени изискванията, на които следва да отговарят процесуалните норми, за да са съответни на предписанията на чл. 6 и чл. 13 от ЕКПЧ и на чл. 31, ал. 1; чл. 122, ал. 1 и ал. 2; и чл. 127, т. 3 от Конституцията на РБ. Те биха могли да се обобщят в следното:

1. На всеки гражданин трябва да бъде осигурен достъп до правосъдие в разумен срок, защото реализацията на наказателната отговорност може да се осъществи само при съдебно разглеждане на делото.
2. Това основно право следва да бъде гарантирано чрез ефективно законово средство за защита срещу неоправданото забавяне и продължаване неограничено във времето на досъдебното производство. Предвидените компенсаторни механизми

/присъждане на обезщетение по ЗСВ и ЗОДОВ или смекчаване на санкцията с приложение на чл.55 от НК/ не са достатъчни, необходимо е средство, което да позволява нарушението да бъде преустановено още докато делото е „висящо“, и с което да се предотвратят евентуални последващи нарушения в хода на същото производство.

3. Продължителността на „разумния срок“ не е конкретна величина, а следва да бъде преценявана във всеки конкретен случай съобразно три критерия: фактическа и правна сложност на делото; поведението на компетентните органи; поведението на самия носител на правото.
4. Предписанието за разумен срок на делото се нарушава само при закъснения, за които са отговорни държавните органи.
5. Преценката дали е допуснато нарушение следва да бъде направена от независим и безпристрастен орган.

Според Върховния касационен съд настоящата редакция предвижда вътрешноправен механизъм, който не е в състояние пълноценно да изпълни формулираните по-горе изисквания, нито *de jure*, нито *de facto*.

Според нас съществено отстъпление от установените стандарти за гарантиране на правото на разглеждане на делото в разумен срок беше направено още с предходното изменение в Част V, Глава XXVI от НПК, ДВ бр.63 от 2017г., в сила от 05.11.2017г., по отношение на установяване на срок, след изтичане на който може да бъде направено искане за ускоряване на разследването.

С последното изменение, което се атакува понастоящем пред КС на РБ, се премахва и съдебният контрол за спазване на разумния срок в досъдебната фаза, и единствен адресат на искането за ускоряване остава административният ръководител на съответната прокуратура. Съпоставката на сроковете по чл. 368, ал. 1 от НПК, след изтичането на които може да бъде подадено искане за ускоряване, със сроковете по чл.234, ал.3 от НПК, с които може да бъде удължено разследването, разкрива парадоксална ситуация. Искането за ускоряване на досъдебно производство за тежко умишлено престъпление се подава до същия „административен ръководител на съответната прокуратура“, издал преди това постановлението за удължаване срока на разследване, което именно е направило възможно забавянето с повече от две години. Обстоятелствата,

които следва да бъдат преценявани в двата случая също са идентични – дали забавянето е оправдано поради фактическа и правна сложност на делото. Административният ръководител на съответната прокуратура вече се е запознал с делото при произнасянето по чл.234, ал.3 от НПК. Разполагал е с възможността да вземе мерки срещу бездействието на наблюдаващия прокурор, в случай че констатира неоправдано забавяне. Удължаването на срока на разследването, означава, че според него забавянето е оправдано. Постановлението за удължаване на срока не подлежи на съдебен контрол. След като вече се е произнесъл по въпроса дали фактическата и правна сложност на делото налагат извънредна продължителност на досъдебното производство, разпоредбата на чл. 47, ал. 1, вр. чл. 29, ал. 2 от НПК би следвало да го задължава да се отведе от разглеждане на искането по чл. 368 от НПК, което законодателят му е възложил. На практика с новата редакция се легализира нарушение на правото на гражданите да потърсят защитата срещу прекомерната продължителност на производството от независим и безпристрастен орган.

По допустимостта на искането: Сезиращото КС искане е направено от Висшия адвокатски съвет, на основание чл. 150, ал. 4 от Конституцията, като се оспорват разпоредби, засягащи упражняването на конституционно гарантирани права на гражданите.

По основателността на искането:

Излаганите съображения касаят двете оспорени разпоредби - на чл. 368, ал. 3 и на чл. 368, ал. 2, изречение второ в частта: „на прокурора по ал. 3“ от Наказателно-процесуалния кодекс.

Преди всичко е необходимо да се посочи, както беше отбелязано и по-горе, че механизмът на ускоряване на наказателното производство (в случая – в неговата досъдебна фаза), съставлява законова гаранция за разглеждане и решаване на делата в разумен срок. Така, в Решение № 7 от 16 декември 2004г. по к.д. № 6/2004г. е посочено, че „основно конституционно право на всеки, обвинен в престъпление е "да бъде предаден на съдебната власт в законно определения срок" (чл. 31, ал. 1 от Конституцията). Следователно, конституционно недопустимо е неоправданото забавяне и продължаване без срок на следствените действия“.

До сега установеният стандарт за съдебна намеса при преценка за забавяне на производството уплътнява високото ниво на защита, като той е също така и гаранция за превантивно въздействие върху развитието на досъдебното производство. С отмяната на съдебния контрол на практика тази превантивна функция е обезсмислена, като наместо искането за ускоряване да бъде отправено до независим съд, то се насочва към административния ръководител на прокуратурата, който е включен в йерархията на централизираната институция на прокуратурата. С лишаването от смисъл на ускорителната процедура като ефективно средство за защита на бъдещите страни в съдебната фаза на наказателното производство, те разполагат единствено с компенсаторен последващ механизъм.

Намираме, че атакуваните разпоредби на чл. 368, ал. 3 и на чл. 368, ал. 2, изречение второ в частта: „на прокурора по ал. 3“, са в противоречие с чл. 56 от Конституцията и с чл. 117, ал. 1 във вр. с чл. 122 от Конституцията.

С премахването на съдебната намеса за ускоряване на наказателното производство, на засегнатите от неоправдано забавяне на делото на досъдебната фаза лица е ограничено правото на защита, гарантирано от чл. 56 от Конституцията. Не може да бъде гарантирано реалното упражняване на правото на защита, ако то се реализира вътре в органа (прокуратурата) – пред институционално обвързан орган и по отношение на действия, реализирани при упражняване на функциите на този орган.

Както е посочено в Решение № 7 от 16 декември 2004г. по к.д. № 6/2004 г. на КС на РБ, „ноторен е принципът, че всеки гражданин трябва да има достъп до правосъдие, а отказът на правосъдие, на каквото и да се дължи той, е конституционно нетърпим“. В тази връзка е подчертано, че правораздаването се осъществява от съдилищата. Лишаването на заинтересованите лица в случаите на нарушения на разумния срок на разследване в досъдебното производство, от правото на сезиране на съд засяга и конституционно установения статут на съда като първостепенен носител на съдебната власт по силата на чл. 117, ал. 1 и чл. 122 от Конституцията.

Чрез измененията в оспорените норми законодателят е премахнал досега предоставеното право на гражданите – правото на достъп до съдебен контрол, като то е заменено от вътрешно-административен

механизъм, който не е в състояние да отговори на изискванията на независимост и безпристрастност. В юриспруденцията на Конституционния съд на Република България трайно се утвърждава, че правото на съдебна защита е определяща форма на защита. Само независимият и безпристрастен съд може да осъществи адекватна защита на правата на гражданите във връзка с решаването на наказателното дело в разумен срок.

По отношение на оспорената норма на §8 от Преходните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс, не е необходимо да бъде обсъждан въпросът за противоконституционност, понеже тя урежда действието на оспорените норми спрямо заварените производства.

Предвид на изложените съображения Върховният касационен съд изразява становище, че искането на Висшия адвокатски съвет за установяване на противоконституционност на чл. 368, ал. 3 НПК и свързаните с нея чл. 368, ал. 2 НПК, изречение второ в частта: „на прокурора по ал. 3" и § 8 от Преходните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на НПК, е основателно.

Изготвено от АЗ на НК.